

מכתלי בית הדין

תשובות אקטואליות
בענייני חושן משפט

גיליון רע"ו, תשפ"ה

משולחנו של הגאון
רבי מנחם מנדל
פומרנץ שליט"א
ריש מתיבתא 'עוז והדר'

הכתובה נכתבה מבעוד יום והחופה נערכה בלילה

(תשס"ג: חלק א עמ' קעג) להגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א שראה כתובה שנערכה בידי הגאון רבי משה שטרנבוך וכתוב בה שנעשתה 'באור ליום פלוני' אף שאינו יום התענית, ושאל אותו לפרש הדבר, והשיב שכך נהגנו אצלנו בחוץ לארץ לשופרא דשטרי, מאחר שלפי מנין הגויים הרווח שם, החליפו הימים בחצות הלילה ולכן פירשו שנערכה הכתובה באור ליום הבא שלכאורה יש עדיפות לכתוב 'באור ליום פלוני' שאז חל השיעבוד כבר בסוף הלילה ולא רק בסוף היום, והיינו כתיבת התאריך לשעות, עיין שם. ובנידון זה ראה גם בספר משפט הכתובה (ח"א עמוד שכה).]

בתקופה מאוחרת, היו שרצו להציע שינויים בנוסח הכתובה ולכותבה בלשון הקודש כך שתהא מובנת לכל. אך הפוסקים המאוחרים מיאנו בתוקף לכל שינוי, ואף הפנו לדברי הגט פשוט (אבן העזר סימן קכה סק"ח) שהסביר את טעם המנהג לדבוק בנוסח הארמי של הכתובה, שבימי התנאים והאמוראים דברו לשון ארמי ולכן כתבו הכתובה בלשון זה, אך מאחר שהם דייקו הרבה בלשון הכתובה שלא יהיו בה תיבות הסובלות שתי משמעויות וכדומה, לכן העיקר לאחוז בנוסח המקובל בדיני מהם כפי שקבעוהו רבותינו הקדמונים שדקדקו בו יפה יפה ובתרגום הכתובה יש לחשוש שיבואו לידי טעות בכגון דא. ובפרט כאשר קמו מרשיעי ברית עדת הקונסרבטיבים והרפורמים באמריקה שהחליטו 'לתקן' הכתובה ולעקור את הנוסח הישן לגמרי, לכן כדי שלא יאמרו שהתירו פרושים את הדבר, החזיקו כל הפוסקים במנהג אבותנו שלא לנטות ימין ושמאל מנוסח הכתובה המתוקן לנו מדורי דורות בארמית. אף שכמוכך אם כתב בלשון הקודש אינו מעכב והכתובה כשרה. אך המנהג הוא שלא לשנות בשום פרט מנוסח הכתובה שנהגו בה כל השנים.

ב. כתובה שנכתבה ביום ונחתמה בלילה

המציאות של כתיבת כתובה מבעוד יום וחתמתה רק בלילה הייתה שכחה מקדמת דנא, וכך מצינו שאמר שמואל (גיטין יח.) שכתובה היא כמעשה בית דין, שכשם שמעשי בית דין נכתבים ביום ונחתמים בלילה, אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה שלאחריו. הגמרא מספרת שכתובתו של רבי חייא בר רב נכתבה ביום ונחתמה בלילה במעמד רב ורב לא העיר להם על כך דבר. שואלת הגמרא האם אכן רב סבר כדעת שמואל, ודוחה כי אין ראיה מאותו מעשה, שכן שם לא היה כל הפסק בין הכנת הכתובה וחתמתה ועסקים היו כל העת באותו עניין. באופן זה, גם בשאר שטרות נכשיר את השטר שנכתב ביום ונחתם בלילה ואולי לכן לא העיר להם רב דבר, אך אין הבדל בנושא זה בין כתובה לשאר שטרות.

את גוף הדין והדימוי של כתובה למעשה בית דין לדעת שמואל, מבאר רש"י על אתר (ד"ה מה מעשה וד"ה אף כתובה) שחלות החיוב של מעשה בית דין

שהרוויחו, דומה כי לא נותר כל רושם לאיחור המשמעותי שנרשם בתחילת הערב. כעבור כמה שבועות, בנופש המשפחתי, הפתיע הווג הצעיר את כולם: סרט החתונה כבר נערך ומוכן. ולא זו בלבד, אלא שהם טרחו ודאגו להביא למקום הנופש ציוד המתאים להקרנתו לפני כל בני המשפחה המצומצמת. ששים ושמיחים, נזכרו כולם ברגעי המתח והציולמים, באורחים הרבים שמילאו את האולם בשעה המתארכת של ציפייה לחופה והנה עומדים כולם תחת החופה.

סב הכלה, שכבר חזר מזמן לביתו שבחו"ל, הדור בלבשו, מקריא את הכתובה "בחמישי בשבת שמונה ימים לחודש תמוז..." המצלמה מתמקדת על פניו רבות הרושם של הסבא, ועוית קלה של אי-נחת עוברת על פניו כאשר הוא מתעכב שבריר שנייה בהמשך הקריאה. גרע כמירא והבחורים החריפים שבבני המשפחה הצופים בהקלטה קלטו את העניין. הכתובה נערכה ונכתבה כשעדיין היה ברור לכולם שתיערך מבעוד יום, ביום חמישי, אך בפועל בשעת החופה כבר היה ליל ישי, ט' בתמוז, ולכן העוה הסב את פרצופו.

הערב נמשך על מי מנוחות, אך ציפור קטנה הוסיפה לנקר במוחו של החתן, האם השינוי בתאריך פוסל את הכתובה, אם כן עליו לדאוג בהקדם לכתובה חדשה והרי אסור לו לדור עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה.

נטל את צילום הכתובה בידו, ליתר ביטחון, ומיד לאחר תפילת המנחה עלה ובה אל בית ההוראה, שטח את הסיפור ונפשו בשאלתו. האם הכתובה שבה מתואר כל מעשה החופה והקידושין והתחייבויות החתן כאילו נערכו ביום חמישי, אף שלמעשה נערכו למחרת ביום השישי, פסולה היא או כשרה.

עיקרי הנושא בהלכה

א. המנהג בנוסח כתיבת תאריך הכתובה

כתובה שנערכת בלילה, זמנה הוא יום המחר. דרך משל: כשנערכת החתונה במוצאי יום חמישי ח' תמוז, אור ליום ששי ט' תמוז, יש לכתוב בכתובה את התאריך של יום המחרת, 'בששי בשבת תשעה ימים לחודש תמוז', ולא 'בחמישי בשבת שמונה ימים לחודש תמוז' וגם לא 'באור ליום ששי'.

אף שברך כלל אין כותבים 'באור ליום...' שהרי הוא כתיבת התאריך לשעות, מצאנו שכתבו אחרונים שכאשר נערכו חופה וקידושין בליל תענית ציבור שאין נהוג לעשות נישואין ביום זה, ציינו בכתובה שנערכו הנישואין 'באור ליום פלוני' כדי להראות שלא עשו הנישואין ביום התענית. (ראה משפט הכתובה ח"א עמוד שכה).

ואגב אורחא נזכיר מה שהביא בקובץ שערי הוראה

הזמנות לחתונת אברהם-דוידוב נכתב במפורש אחרי ציון השעה המועדפת לעריכת החופה "לפני השקיעה". היו אלו ימי קיץ ובקודים המקובלים בהזמנות החתונות, ציון העובדה הזו נועד לאותת לכל מקבלי הזמנות כי החופה תיערך, גם אם לא בשעה הנקובה, מבעוד יום. טרם תשקע השמש.

ואכן זו הייתה תוכניתם של המחוננים ובהתאם לנקודת זמן זו תוכננה החתונה כולה ואף ימי השבע ברכות. כדי לא להיות מופתעים מפק-תנועה המתרגש ובה לעולם, יצאה משפחת החתן שהייתה אמורה להגיע מירושלים לאולם האשדודי כבר בשעה שלוש וחצי אחר הצהריים.

אך האדם בדעתו חוכך והעולם במשובה מגחך, ושוב מגלה האדם כי אחריותו מצטמצמת להתנהגות האישית כדת וכדין ולא לתכנון מה שמעבר לכך. ברצות ה' דרכיו גם אויביו ישלים אתו, וברצות ה' לעכבו, וכל עכבה לטובה, משאית דלק שנאטמה ברשלנות התורה שובל ארוך בכביש ירושלים-תל-אביב ואחרי דיווחים של נהגים שהחליקו עם מכוניותם על הכביש וכמעט שנקלעו לתאונת דרכים, סגרה המשטרה את הכביש ויצרה פקקי ענק בכל הכבישים החלופיים. ניצל את המצב לשיעור קצר של אמונה וביטחון בטנדר המשפחתי. כשבהתנהגותו הוא מחזיר בילדיו אמונה ויראת שמים אמר: "קילבלו משמים זמן נוסף להתפלל ולהתכונן למעמד החופה הנשגב, הבה נצצל אותו".

המחותן, שכבר שהה באולם, קיבל עדכונים כל העת על המתרחש, ואף הוא שליו היה ובוטח באמונת אומן כי החופה תיערך בדיוק במועד שנקבע לה משמים. "הכל מתנהל לפי התוכנית" גם אם אנתו לא תמיד מכירים את התוכנית עד למימושה. ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל.

מסדר הקידושין הגיע לאולם והתיישב עם העדים להכין את הכתובה. ובינתיים הצליח הטנדר של משפחת החתן להגיע לאשדוד, מפלס את דרכו אל האולם. סביב אבי החתן התקבץ מיד מנין לתפילת מנחה תוך שההכנות ליציאה לחופה נמשכות במרץ. יחדו העדים ונערך הקניין, הכל היה מוכן. הקדיש שאחרי 'עלינו' התמוג עם מנגינות החופה הנוגות והעתיקות שהשתפכו אל חלל האולם, אך בטרם נערך הקהל מכסאותיו ללוות את החתן והכלה, הבינו הכל כי את זמן ה'שקיעה' כבר לא יספיקו. המהירות והחיפזון התפוגגו באחת והקהל החל נסחף ומשתלהב בשירי דבקות וכיסופין, ערגה וסילודין, כראוי לקראת בנין בית נאמן בישראל, תוספת של חוליה יקרה בשלשלת הזהב של העם היהודי.

לאחר דקות ארוכות של ניגוני התעוררות, כשעין לא נותרה יבשה באולם ואווירת רוממות קדושה אחזה בכל, יצאו המחוננים ועמם הקהל כולו אל רחבת החופות. החופה והקידושין סודרו כדת משה וישראל ועם תום מעמד החופה הובלו החתן והכלה בשירה ובמחול לחדר הייחוד והקהל התיישב לילול ידיו לסעודת המצוה. מלבד יום השבע ברכות הנוסף

הוא משום פסק הדין ולא מצד החתימה ולכן התאריך שעל השטר משקף נכונה את זמן החיוב ואין כל חיסרון במה שהחתימה נעשתה רק בלילה שלאחריו. סוף סוף השטר אינו 'מוקדם'. וכך גם בכתובה, מאחר שבשעת כתיבת הכתובה נוצר שיעבוד על החתן מחמת 'קירוב חתנות', חלות החיוב היא באמת בשעת הכתיבה אף שעדיין לא נחתמה הכתובה, ולכן התאריך המתנוסס בראש הכתובה משקף נאמנה את זמן התחייבות החתן, ואין חסרון בכך שנחתמה רק לאחר שירד הלילה. כך כתב גם הר"ן (ר"ף שם ח: מדה"ה ד"ה כתובה כמעשה בית דין) שהחיוב חל מכח פסק הדין ומחמת 'קירוב חתנות', וגם הקול יוצא מיד עם כתיבת פסק הדין ומיד עם כתיבת הכתובה ולכן גם השיעבוד נכסים חל מיד בשעת הכתיבה, זו הנקובה בתאריך שבראש השטר, אף והנה בדברי הגמרא (שם) לא מצאנו מי שחלק על שמואל. למרות זאת על המעשה של בנו של רב שעשו כדברי שמואל, הגמרא תממה האם רב סבר כמותו, והגמרא דוחה שעסקים באותו העניין שאני, וקצת משמע שדעת רוב האמוראים הייתה שלא כשמואל. גם ברי"ף הביא את דברי הגמרא ולא ביאר כיצד ההלכה, וכתב הרמב"ן (שם) כי מסתימת דבריו נראה שאין הלכה כשמואל. ועוד כתב שגם בתשובת פסק הר"ף בפירוש דלא כשמואל. ותמה הרמב"ן, שהרי אין מוכח בגמרא שרב חולק על שמואל, ואפילו אם רב חולק הר"ף הלכה כשמואל בממונות. וביאר שהרי"ף דייק שאין הלכה כשמואל ממה שהגמרא דוחה ליישב שרב אינו סובר כשמואל. וכן כתב הרא"ש בדעת הר"ף (ובפסקי רא"ש כתב בדעת הרא"ש כהר"ף).

הרמב"ם (הלכות מלוה ולוה פרק כג הלכה ג) הביא את דין הגמרא ששטר שעסקים באותו עניין כשר אפילו נחתם בלילה, וכתב המגיד משנה (שם) שמסתימת דבריו שלא הזכיר לדין כתובה שכשרה בכל אופן, משמע שהכריע דלא כשמואל. וכן דייק הר"ן (ר"ף ח: בדעתו). וכך היא גם הכרעת העיסור (מאמר א, זמן, דף טור א).

אמנם הכרעת רבינו יואל ובנו רבי אליעזר (ראבי"ה סימן תתקי, תתקט) והאור זרוע (גיטין סימן תשיב) כשמואל, וכן נראה דעת התוספות (גיטין שם ד"ה אף כתובה). וכן נראה עיקר דעת הרמב"ם. גם הרשב"א (שם) פסק הלכה כשמואל. וכתב כי גם הר"ף והבה"ג שהביאו את כל לשון דברי הגמרא במעשה עם רב, אין זאת בגלל שאין הלכה כשמואל, אלא ללמד אותנו שגם בשאר שטרות באופן שעסקים באותו העניין אין חיסרון שנחתם רק בלילה. וכן פסקו לדינא הריטב"א והר"ן (שם).

הש"ך (ח"מ סימן מג ס"ק לד) כתב כי דין הכתובה הוא מחלוקת ראשונים, וסיים כי הרשב"א הכריע כשמואל, וקצת משמע כי שיטת הש"ך שיש לתפוס בהכרעת הרשב"א. גם הבית שמואל (אבה"ע סימן סו ס"ק ו) הכריע לדינא כשמואל, והו"ד באורים (ח"מ שם ס"ק מב).

ואולם ממה שלא הביא השולחן ערוך את דינו שמואל, נראה שסבר כהר"ף והרמב"ם והרא"ש שלא פסקו כשמואל, וכן מסתבר לפי דרכו הידועה של השו"ע ללכת אחר שלושת עמודי הוראה.

גם בדעת שמואל סובר כי כתובה חלה משעת הכתיבה, דנו הראשונים האם זה רק ביחס לעיקר הכתובה או גם ביחס לתוספת כתובה. הרמב"ן (שם) כתב כי כשם שהכתובה חלה מכח קירוב הדעת של הכניסה לחופה, כך גם התוספת כתובה חלה מכח קירוב הדעת של הכניסה לחופה, וכן כתב הר"ן (שם).

אבל התוספות (גיטין שם ד"ה אף כתובה) כתבו שלתוספת כתובה אין קול, ולא יכולים להחיל שיעבוד נכסים מכח קירוב הדעת כשאין קול. וכן כתב הרשב"א (ד"ה מה מעשה ב"ד), וביאר כי מחמת שלתוספת כתובה אין סכום קבוע, אפילו שנוצר קול לעצם הנישואין, אין קול לגובה הכתובה. וכן פסק הריטב"א (ד"ה אמר שמואל).

אמנם רבינו יואל (ראבי"ה סימן תתקי) כתב, כי בזמן הזה התוספת כתובה היא קבועה על 'אמישים ליטרין' שיש לכל אישה, והכל חל עם החופה מכח תנאי בית דין גם בלי התחייבות של הבעל. כעין זה כתב הראבי"ה (סימן תתקיט) בשם אביו רבינו יואל. ובאור זרוע (גיטין סימן תשיב) כתב בשם הראבי"ה כי גם התוספת כתובה

חלה מיום החופה אפילו חתמו רק בלילה. בדבריו מבואר שאפילו שאין סכום קבוע בתוספת כתובה, מאחר וידוע לכל שיש תוספת כתובה יוצא קול וזה מועיל. וכתב שם שעל זה סומכים במדינת שפניא (ספרד) ופראג שנושאים אשה בערב שבת וחותרים על הכתובה רק במוצאי שבת. וכתב שכן היא גם דעת הרי"ב, אך סיים שהטוב יותר הוא לשאול את החתן בשעת כתיבת הכתובה כמה ירצה להעמיד בתוספת כתובה ויעשו על (ר"ף גיטין ח. ד"ה אבל) הסתפק האם יש קול לתוספת כתובה שאין סכומה ידוע.

אך לדינא גם הבית שמואל (אבה"ע סימן סו ס"ק ו) שהכריע כשמואל, כתב שזהו דווקא לגבי עיקר הכתובה, וצ"ע לדברי התוספות שביארו הטעם משום שאין לתוספת כתובה קול. ולפי זה בכתובה אשכנזית שיש סכום קבוע לתוספת כתובה, הקול על עיקר הכתובה הוא קול גם על התוספת כתובה.

ועוד יש לעיין כי גם אם נחוש לשיטת הסוברים שאין הלכה כשמואל, הרי בכתובה הנכתבת סמוך לחופה באולם החתונה בדרך כלל עסקים באותו ענין, וכבר נפסק (ח"מ סימן מג סעיף טז) שבשעסקים באותו ענין לכולי עלמא השטר כשר אפילו נחתם רק בלילה, ואם כן יש להכשיר גם את השטר כתובה.

אלא שבשולחן ערוך (שם סעיף יז) הביא את דברי הר"ן (ר"ף גיטין ח. ד"ה אבל) שכתב שאין מועילה חתימה בלילה רק בשטר הלוואה, שהחוב והשעבוד הם מכח עצם ההלוואה, ומאחר והם מזומנים לחתום יש קול כבר בשעת הכתיבה, אבל בשטר שצריך להחיל את עצם הקנין והשעבוד, כיצד יחול השעבוד נכסים בלי חלות השטר שתלוי בחתימת העדים. וכתב הר"ן כי ממה שסתם הרמב"ם (הלכות מלוה ולוה פרק כג הלכה ג) ולא חילק בין השטרות, נראה שגם בשטר קנין חל השעבוד משעת כתיבה. הש"ך שם (ס"ק לו) כתב כי גם מדברי שאר הפוסקים שלא חילקו בזה נראה שסברו שאין לחלק. וכן דעת השו"ע (שם). ואם כן לכאורה דין הכתובה שהיא שטר קנין על התחייבות הבעל תלוי במחלוקת זו, אלא שכתובה בוודאי מועילה גם להר"ן, כפי שמוכח בגמרא שרב לא מיחה בכתובת בנו מאחר שהיו עסקים באותו ענין, והטעם כי הכתובה אינה חלה מכח השטר אלא מכח קירוב דעת של הכניסה לחופה.

ג. נכתבה הכתובה ביום ונכנסה לחופה בלילה

מדברי הראשונים (שם) שהזכירו בפירוש שהקירוב דעת משום הכניסה לחופה, נראה שכל הדין האמור בשעת הכתיבה היא השעה המחייבת בכתובה, הוא רק כאשר במקביל לכתיבת הכתובה נערכה גם החופה מבעוד יום, שאז אנו אומרים שקרבת החיתון גורמת לחתן להשתעבד כבר מבעוד יום ואף לפני שנחתמה הכתובה. אבל אם לא נכנסו לחופה מבעוד יום, הוא אינו משתעבד ולא

חל כל חיוב ביום, נמצא שבאשר ירד הלילה ורק אז נכנסו לחופה וחתמו על הכתובה, הרי שטר הכתובה בגדר 'שטר מוקדם' שמתנוסס עליו תאריך של יום מוקדם ליום ההתחייבות. גם רבינו ירוחם (נתיב כג חלק ג) הביא כן בדעת רש"י, אך כתב שתממוהו עליו, ואפילו שאין החופה באותו היום כשר בכתובה אם חתם בלילה.

וכאן יש לשים לב, שהרי נחלקו הראשונים והאחרונים מה החופה שקונה את האישה לנישואין, לדעת הרבה ראשונים עיקר החופה הוא חדר הייחוד, ואם כן אין די במה שהחופה של הכלונסאות נעשה בעוד יום וצריכים שגם החדר ייחוד יהיה באותו היום. ובפרט יש להעיר אצל אלו

שהחתן והכלה אינם מתייחדים מיד לאחר החופה. ומסתבר שמאחר ויש מהראשונים שסברו שהחופה היא הכלונסאות, מיד עם חופה זו מתחילת חיבת החופה.

וכן פסק הרמ"ע מפאנו (ש"ת סימן סה) במקרה שכתובה נעשת ביום והקנין והחופה נעשו רק בלילה שלא יתייחדו החתן והכלה עד שיכתבו כתובה אחרת עם התאריך של הלילה. ואכן, שני תלמידים שנכחו במקום, שאלו אותו על הוראתו זו מדברי הגמרא שהבאנו, שבכתובה יש להכשיר חתימה בלילה כדעת שמואל, ואפילו אם נאמר שהלכה כרב, הרי העיכוב בין כתיבת הכתובה הראשונה ובין הכניסה לחופה עם רדת הלילה, חל מחמת ויכוח על הכתובה, נמצא שכולם עסקים היו באותו ענין, ואם כן, הרי נתבאר בגמרא שכשעסקים באותו ענין, כולי עלמא מודו שהכתובה הרמ"ע מבעוד יום נחתמה בלילה כשרה.

הרמ"ע השיב כי מה שמועיל לדעת שמואל אם נכתבה הכתובה ביום, הוא מכח קירוב דעת מחיבת החופה, אבל כאשר החופה נעשתה רק בלילה לא שיך להחיל את הכתובה בשום מכח החיבה שבלילה. ועוד דווקא בכתובת להסכיר שעסקים באותו ענין, ומוזרים כשראש, ולכן יוצא קול על השיעבוד כבר מלכתחילה. אך בנידון דידיה שהיה ויכוח גדול על הכתובה בטרם שנתנסו לחופה, והצדדים דנו גם על אפשרות של ביטול החופה, נמצא שדיין לא גמרו בדעתם לעשות הנישואין באותו זמן ולא הייתה שם שום חיבת חתנות וקירוב דעת כדי להחיל שיעבוד עוד קודם כניסתם לחופה. ועוד כתב כי מאחר ובזמננו כולם נוהגים לעשות קנין בכתובה, וכאן לא נעשה קנין עד הלילה שבו נכנסו לחופה ועשו קנין, ודאי שהשטר שנושא את תאריך יום האתמול וכתוב בו 'וקנינא מיניה' הוא שטר מוקדם המכיל דבר שקר והרי הוא מזויף מתוכו ופסול. הרמ"ע מסיים שהשטר הזה יש בו 'ממונא ואיסורא', הוא שטר פסול המכיל בתוכו עוולה, שהרי אפשר לגבות בו שלא כדין ממנועבדים, והוא כתובה פסולה שאסור להשהות בה את אשתו אפילו שעה אחת. מדברי הרמ"ע עולה שכל מה שאמרנו שכתובה שנכתבה ביום ונחתמה בלילה כשרה, הוא בכפוף לכך שגם נכנסו לחופה מבעוד יום, אבל אם גם החופה הייתה בלילה, הכתובה פסולה.

ד. כתובה שזמנה וקניינה נעשו ביום והחופה בלילה

דברי שמואל נאמרו לחדש כי ההתחייבות חלה מכח עצם הנישואין שנעשו ביום ולכן אין צריכים את חלות השטר שגנשם רק בלילה שלאחריו, ובהו דנו הראשונים האם הלכה כדבריו, ואולם אם עשו את הקנין מבעוד יום, שוב אין השטר נחשב שטר מוקדם שהרי ההתחייבות והשיעבוד חלו כדת וכדין בתאריך הנקוב בשטר והכתובה כשרה כדת

משה וישראל. ובמצב כזה שבו עשו קנין בשעת כתיבת השטר, הרי גם בשאר שטרות כך הוא הדין (ב"ב קעב. סימן מג סעיף טז) שהשטר כשר וגובים בו משעת הקנין, וכן כתבו התוספות (גיטין יח. ד"ה אף כתובה), וכן הסכימו לדינא כל הראשונים (שם). ובפירוש כתב באור זרוע (סימן תשיב) שבאופן שיש חשש שלא יספיקו לגמור את כתיבת החתימת השטר כתובה בערב שבת שהוא יום החופה, יקנו עם החתן על הכתובה והתוספת, ויחתמו על הכתובה במוצאי השבת. ולפי זה בזמן הזה, אלו הנוהגים [כמנהגנו] לעשות את הקנין באולם בשעת כתיבת הכתובה עוד קודם החופה, הרי משעת הכתיבה כבר נעשה קנין והשעבודים כבר חלו.

המשך הדין והיוצא להלכה נביא בע"ה ובס"ד בשבוע הבא

